

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خوانشی نواز

مهر العاشقین

رزبهان بقلی شیرازی

مصحح و مقدمه

دکتر هانری کرین - دکتر محمد معین

تحقیق و پژوهش

نرجس توحیدی فر

انتشارات شفیمی

تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه	:	توحیدی فر، نرجس، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	خوانشی نو از عبهر العاشقین: روزبهان بقلی شیرازی / تحقیق و پژوهش نرجس توحیدی فر.
مشخصات نشر	:	تهران: شفیع، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۳۱۲ ص.
شابک	:	978-964-7843-49-2
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	روزبهان بقلی، روزبهان بن ابی نصر، ۹۵۲۲ - ۶۰۶ ق. - نقد و تفسیر.
موضوع	:	روزبهان بقلی، روزبهان بن ابی نصر، ۹۵۲۲ - ۶۰۶ ق. - سرگذشتنامه.
موضوع	:	عرفان - متون قدیمی تا قرن ۱۴.
موضوع	:	Mysticism-Early works to 20th century
موضوع	:	تصوف - متون قدیمی تا قرن ۱۴.
موضوع	:	Sufism-Early works to 20th century
ده بندی یو بی	:	۱۳۹۷ ت ۹ ر / ۲۷۹ BP
شماره افزوده	:	۲۹۷ / ۸۹۲۴
شماره کتابساز	:	۵۱۰۹۹۸۳

انتشارات شفیع

خوانشی نو از عبهر العاشقین

روزبهان بقلی شیرازی

تحقیق و پژوهش: نرجس توحیدی فر

چاپ اول: ۱۳۹۷

چاپ: هورنو

تیراژ: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۸۴۳-۴۹-۲

ISBN: 978-964-7843-49-2

آدرس: تهران، خیابان اردیبهشت، ساختمان اردیبهشت، طبقه همکف، پلاک ۶۵

انتشارات شفیع تلفن: ۶۶۴۹۴۶۵۴ - ۶۶۴۸۴۹۳۹

فهرست

۹	مقدمه
۹	۱- ترجمه احوال
۹	اسم
۱۱	تعدد روزبهان
۱۳	اصل
۱۳	نسبت
۱۵	شهرت
۱۵	صغیر و کبیر
۱۶	مولد
۱۶	تاریخ تولد
۱۶	کودکی
۱۷	جوانی
۱۸	سفرها
۲۱	تحصیلات
۲۲	وعظ و تذکیر
۲۳	اواخر عمر
۲۳	صورت شیخ
۲۳	مرض

- وفات ۲۴
- عمر ۲۴
- آرامگاه ۲۵
- ۲- استادان و وابستگان ۲۷
- الف: استادان ۲۸
- ب: پیران و مرشدان ۳۰
- ج: معاصران ۳۳
- د: خاندان روزبهان ۴۴
- زادگان (ران پسران) ۴۷
- نبی (اولاد والدین مذکور) ۴۸
- ۳- تصوف و زیهان ۵۷
- الف: ریاضت و شجاعت، تصوف، سلسله روزبهانیه، رباط، سماع ۵۷
- ب: عشق صوفیانه ۶۳
- جمال در نظر عارفان ۶۳
- ۴- آثار روزبهان ۷۳
- الف: نشر ۷۴
- ب: شعر روزبهان ۸۷
- ۵- غیبر العاشقین ۹۴
- ۶- مآخذ ۱۱۹
- مقدمه ۱۲۵
- فصل اول - در باب مهربانی عاشق و معشوق ۱۲۷
- فصل دوم - در باب محبت که مقدمه عشق است ۱۳۷
- فصل سوم - در بیان شواهد شرعی و عقلی عشق انسانی ۱۴۰
- فصل چهارم - در باب فضیلت عاشقانی که حُسن و زیبایی و معشوقان زیبا
- طلب را در هم آمیخته‌اند ۱۴۵

فصل پنجم - در بیان فضیلت حُسن و حَسَن و مستحسن	۱۴۸
فصل ششم - در بیان کیفیت گوهر عشق انسانی و ماهیت آن	۱۵۸
فصل هفتم - در بیان سبب بقاء عشق در عاشقان	۱۶۳
فصل هشتم - در باب سالکانی که عشق انسانی را مقدمه عشق الهی نکردند	۱۶۸
فصل نهم - در توصیف عاشقانی که با مقدمه عشق انسانی وارد شده‌اند	۱۶۹
فصل دهم - در آغاز عشق	۱۷۲
فصل یازدهم - در باب آغاز عشق و امتحان آن	۱۷۶
فصل دوازدهم - در بیان لزوم عشق و تأثیر آن	۱۷۸
فصل سیزدهم - در باب تربیت عشق	۱۸۱
فصل چهاردهم - در باب تزلزل عشق	۱۸۵
فصل پانزدهم - در باب رنانه‌شن عشق به قاب عاشق	۱۹۱
فصل شانزدهم - در بیان مقامات سالکانی و ترقی آن در مقامات عشق ربانی	۱۹۵
فصل هفدهم - در خلاصه عشق انسانی	۲۰۰
فصل هجدهم - در بیان خطای مدعیان در عشق الهی	۲۰۴
فصل نوزدهم - در باب آغاز عشق الهی	۲۰۸
فصل بیستم - در باب آغاز این عشق که عبودیت است	۲۰۹
فصل بیست و یکم - در بیان مقام ولایت در عشق	۲۱۱
فصل بیست و دوم - در باب مراقبت که بال پرواز انسان در مقام عشق است	۲۱۴
فصل بیست و سوم - در بیان خوف عاشقان در راه عشق	۲۱۶
فصل بیست و چهارم - در باب امیدواری عاشقان	۲۱۸
فصل بیست و پنجم - در باب وجد عاشقان	۲۲۱

۲۲۴	فصل بیست و ششم - در بیان یقین عاشقان
۲۲۹	فصل بیست و هفتم - در بیان قربت عاشقان
۲۳۱	فصل بیست و هشتم - در باب مکاشفه عاشقان
۲۳۲	فصل بیست و نهم - در باب مشاهده عاشقان
۲۳۵	فصل سیام - در باب محبت عاشقان
۲۳۹	فصل سی و یکم - در باب اشتیاق عاشقان
۲۴۱	فصل سی و دوم - در بیان کمال عشق
۲۵۰	حوالی کتاب بهر العاشقین
۲۸۵	فهرست آیات و ا- ادبث - قوال عارفان و بزرگان و حکم و اشعار عربی
۲۹۹	فهرست اعلام

خواسته‌ام فرو می‌میرد
هوش و اندیشه‌ام
فرو می‌رود
در عشقت
در می‌آمیزد در تو

نیجه

مقدمه

بسیار شادانم که پس از بازنویسی دو کتاب ارزشمند عرفانی یعنی «تمهات علی القضاة همدانی» و «مناقب العارفين» افلاکی، اکنون مقدمه کتاب «عنه عاشقین» روزبهان بقلی را می‌نویسم. از آنجا که قرار است این مقدمه طولانی نباشد مایل‌م چند نکته را در باب عشق مجازی و تبیین با عشق حقیقی بیان کنم که روزبهان در کتاب پیش رو به تفصیل به آن پرداخته است. اولین نکته این که نمی‌توان عشق مجازی، که عرفا و متصوفه در متون نظم و نثر به کرات از آن سخن گفته‌اند، را به عشق به مذکر یا عورت به مؤنث منحصر کرد؛ اگرچه من در این مجال اندک در بسط این موضوع نیستم اما مختصراً باید گفت که برخی از عرفا و متصوفه در عشق به مؤنث قید و بندهایی می‌بینند که می‌تواند طی مسیر کمال را برایشان ناممکن یا سرعتش را کند نماید و معتقدند که این قید و بندها در عشق به مذکر وجود ندارد، اگرچه که همین عشق به مذکر هم در کلام هر کدام از ایشان تعاریف و مراتبی دارد.

از سوی دیگر باید در همین راستا به نکته دوم اشاره کرد و آن این که جان کلام عرفا و متصوفه درباره عشق مجازی به اصل «زیبایی» باز

می‌گردد؛ در حقیقت، این زیبایی است که عشق مجازی را به وجود می‌آورد، و یا مقدمه و نشانه‌ای می‌شود برای رسیدن به زیبایی مطلق یعنی خداوند، و این نکته‌ای است که روزبهان بسیار از آن سخن گفته است.

در کتاب *عبر العاشقین*، نویسنده از زیبارویان، بسیار یاد کرده ولی اشاراتی به مذکر یا مؤنث بودنشان نکرده است و البته در دیگر نوشته‌های او نیز تمایلی به شاهدبازی مذکر دیده نمی‌شود. من گمان می‌کنم سوا پیدا شده عشق برای او اهمیت دارد چرا که در توضیح و تفسیر عشق مجازی سخنی از ازدواج یا آمیختگی نر و ماده و نتایج مترتب بر آن به میان نیاورده، بر خلاف ابن عربی که در این باب به شکل مبسوطی سخن گفته است.

نکته پایانی این که در اب پیش رو از معدود نوشته‌های عرفانی است که به شکل دقیق رموشکافانه به کلیدواژه‌های مهم عرفان یعنی عشق، عاشق، معشوق، عشق مجازی و عشق الهی پرداخته، و تبویب و تفصیل‌های روزبهان در بسیاری جاهای رنگ فلسفی به خود گرفته که در نوع خود قابل ملاحظه است.

در پایان از ناشر محترم جناب آقای سفیع بسیار سپاسگزارم که نسخه‌ای از کتاب *عبر العاشقین* را در اختیار من قرار داد تا بتوانم یکی دیگر از متون عرفانی را پژوهش و بازخوانی نمایم و خداوند توفیق بیش‌تر در این مسیر را برای خود و برای ایشان خواستارم.

ترجمس توحیدی‌فر

تهران - بهمن‌ماه ۱۳۹۶